

GURNUTI NA RUB - SAŽETAK

NASILJE NAD IZBJEGLICAMA I MIGRANTIMA I NJHOVO
ZLOSTAVLJANJE DUŽ BALKANSKE RUTE

AMNESTY
INTERNATIONAL

Amnesty International je globalni pokret koji broji više od 7 miliona ljudi koji se zalažu za svijet u kojem će svi uživati ljudska prava.

Naša vizija je da svaka osoba uživa sva prava sadržana u Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima i drugim standardima ljudskih prava.

Mi djelujemo neovisno od bilo koje vlade, političke ideologije, ekonomskog interesa ili religije – i većinom se financiramo iz članarina i javnih donacija.

© Amnesty International 2019

Ako nije navedeno drukčije, sadržaj ovoga dokumenta zaštićen je Creative Commons licencom (autorstvo, nekomercijalno, bez prerada, međunarodna 4.0 licenca).

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>

Za više informacija posjetite stranicu o dozvolama na našoj web stranici: www.amnesty.org
U slučaju da se autorska prava nad dijelom materijala pripisuju drugom licu, a ne organizaciji Amnesty International, taj dio materijala nije predmet ove Creative Commons licence.

Prvo izdanje 2019. Godine od
Amnesty International Ltd
Peter Benenson House, 1 Easton Street
London WC1X 0DW, UK

Indeks: EUR 05/9964/2019

Izvorni jezik: engleski

amnesty.org

Fotografija na naslovnoj stranici: Hammad, 17, iz Pakistana, sa povredama na usnama koje je zadobio usljed napada pendrekom od strane hrvatske policije, 9. novembra 2018. godine.
©Alessio Mamo

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

1. SAŽETAK

Bosanski gradovi Bihać i Velika Kladuša, smješteni na samom sjeverozapadu zemlje na granici s Hrvatskom, postali su privremeno utočište za nekih 5.500 izbjeglica i migranata koji bježe od ratova, progona i siromaštva. Stigli su takozvanom „balkanskom rutom”, prošavši kroz Grčku, Bugarsku i Srbiju, i sada se nadaju da su na posljednjoj etapi njihovog dugog putovanja. Vrlo će malo ljudi odlučiti ostati u Bosni i Hercegovini jer će većina pokušati ući u Europsku uniju (EU) preko susjedne Hrvatske – suprotstavljajući se nepoznatom i često negostoljubivom terenu, te policiji koja ih na granici neće dočekati dobrodošlicom. Iako članica Europske unije, Hrvatska nije zemlja Schengenskog prostora, ali želi pokazati svoju spremnost da se pridruži europskoj bezgraničnoj zoni do 2020 tako što će odlučno štiti vanjske granice EU-a od neregularne migracije.

Zbog planinskog terena i nerazvijene cestovne i željezničke infrastrukture, Bosna i Hercegovina je dugo bila uglavnom izvan uspostavljene izbjegličke rute. Nakon što je Mađarska podigla neprobojne ograde duž svoje granice sa Srbijom i Hrvatskom 2015. godine i time praktički ugušila ključnu točku pristupa na teritorij EU-a, te Slovenija utvrdila svoje granice, izbjeglice i migranti koji su se zatekli u Srbiji, Bugarskoj i Grčkoj postupno su prokročili novu rutu prema zapadnoj Europi – kroz Bosnu i Hercegovinu i Hrvatsku. Dvije države dijele granicu dugu 950 km, od koje je veći dio na takozvanom „zelenom području” izvan službenih prijelaza. Porozna granica ne predstavlja značajnu prepreku za većinu izbjeglica i migranata. Ali da bi stigli do Italije ili Slovenije, gdje počinje režim otvorene schengenske granice EU-a, moraju proći kroz Hrvatsku, preko nepoznatog i teškog terena isprekidanog gustim šumama, brzim rijekama i aktivnim manskim poljima koja su nasljeđe ratova iz 1990-ih. Višednevni put postaje još opasniji zimi jer mećave i niske temperature čine neoznačene šumske staze praktično neprohodnim. Oni koji uđu u Hrvatsku nisu dobrodošli. Umjesto toga, njima se rutinski uskraćuje mogućnost da traže međunarodnu zaštitu, a hrvatska policija ih često silom vraća natrag u Bosnu i Hercegovinu. No čak ni ova kombinacija opasnog putovanja i nasilja na granici ljude ne odvraća od višestrukih pokušaja onoga što migranti i izbjeglice ironično zovu „igrom” – rizičnim pothvatom koji za neke završi loše. Najmanje 12 osoba je stradalo na zapadnom Balkanu u prvih deset mjeseci 2018. Većina ih se utopila pokušavajući prijeći granicu iz Hrvatske u Sloveniju. Desetci su stradali na druge načine, uključujući i nakon što su ih udarili vlakovi ili automobili dok su pješачili udaljenim područjima.

Istraživanje Amnesty Internationala provedeno od lipnja 2018. do siječnja 2019. pokazalo je da su sistematska i namjerna odvratanja, te kolektivna protjerivanja – ponekad popraćena nasiljem i zastrašivanjem – redovita pojava na granici između Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Od 94 ispitanika – izbjeglica i migranata – koji su se našli u privremenim prihvatnim kampovima u Bihaću i Velikoj Kladuši, skoro su svi potvrdili da su vraćani iz Hrvatske, često više puta i nakon što su držani u policijskim postajama duboko unutar hrvatskoga teritorija, bez propisanog postupka i bez pristupa proceduri azila. Jedna trećina ispitanika doživjela je nasilje u rukama hrvatske policije. Mnogi su opisali kako ih jer hrvatska policija tukla i zastrašivala te im krala ili uništavala dokumente i mobitele u onome što izgleda kao namjerna praksa hrvatskih vlasti smišljena da spriječi i odvraća buduće pokušaje ulaska u zemlju.

Raif iz Gaze ispričao je Amnesty Internationalu kako je hrvatska policija skupinu ljudi koju je našla na hrvatskom teritoriju odvezla natrag, blizu granice s Bosnom. „Natjerali su nas da izađemo iz auta jedan po jedan i počeli nas tući pendrecima.” Zatim je opisao kako ih jer policija poprskala po licu s nečim što misli da je bio suzavac [pepper spray]: „Ništa nisam mogao vidjeti. Oči su me pekle. Onda su nam naredili da odlazimo i ne vraćamo se u Hrvatsku.” Raifova priča je slična mnogim drugim.

Neki od ispitanika su rekli kako im je hrvatska policija oduzela cipele, toplu odjeću i vreće za spavanje i prisilila ih da kilometrima bosu pješачe i prelazep ledene rijeke i potoe prema bosanskoj granici. Ova su se

vraćanja redovito odvijala noću i u udaljenim područjima izvan redovitih graničnih prijelaza i bez nazočnosti Granične policije BiH.

Kako broj navoda o nasilnim odvracanjima na granicama raste, hrvatske vlasti sve više pokušavaju obeshrabriti javni nadzor nad migracijskim praksama zemlje. Pučkoj pravobraniteljici je uskraćen pristup informacijama vezanim za migrante, a hrvatske nevladine organizacije (NVO-i), koje pružaju pomoć izbjeglicama i migrantima, na meti su vlasti. Ministarstvo unutarnjih poslova u više je navrata pokušavalo diskreditirati ove organizacije optužujući ih za „pomaganje u nezakonitim ulascima”; njihovi volonteri su maltretirani, policija ih satima drži bez formalnih optužbi i prijeti im se kaznenim prijavama jer javno govore o policijskom nasilju. To djeluje kao sistematično zastrašivanje onih koji rade na pružanju podrške izbjeglicama, ali i na one koji žele prozvati vladu zbog kršenja ljudskih prava.

U pismu Amnesty Internationalu, hrvatski ministar unutarnjih poslova odbio je navode nezakonitog odvracanja i policijskog nasilja i ponovio da se policija Republike Hrvatske na granicama ponaša u skladu sa domaćim i zakonodavstvom Evropske unije. Rekao je kako je Ministarstvo «detaljno istražilo» sve navode policijskog nasilja protiv izbjeglica i migranata, te da niti u jednom slučaju nije utvrđena nezakonita upotreba sile, dodajući još da «migranti lažno optužuju policijske službenike za nasilje, očekujući da će im takve optužbe pomoći u novom pokušaju ulaska u Republiku Hrvatsku.» Ministarstvo je također odbilo optužbe da ne dozvoljava javni nadzor svoje prakse na granicama, tvrdeći da Pučka pravobraniteljica sve podatke «može dobiti na pisani zahtjev.» Odgovor ministarstva je sličan ranijim izjavama za medije i potvrđuje da je odlučna zaštita granica visoko na agendi vlasti u Hrvatskoj, ali je u suprotnosti s mnogobrojnim i temeljno dokumentiranim izvještajima koji upućuju na sistemska i široko rasprostranjena kršenja ljudskih prava, te ni ne pokušava na njih odgovoriti s iskrenošću.

Dok je nasilna praksa hrvatske policije na granicama posljednjih mjeseci dobila značajnu međunarodnu pozornost, kolektivna protjerivanja iz drugih zemalja koje se nalaze na vanjskoj granici Evropske unije nastavljaju se nešto diskretnije. Slovenija i, u izvjesnoj mjeri, Italija, također po kratkom postupku vraćaju ljude koji su neregularno ušli preko balkanske rute i ignoriraju njihove zahtjeve za azil. Oni koji, unatoč svemu, uspiju stići do Slovenije ili Italije, budu predani hrvatskoj policiji te ponovno nasilno protjerani natrag, ovaj put na drugu stranu EU granice. Putem lančanih kolektivnih protjerivanja ljudi u konačnici završe natrag u bijednim i nesigurnim kampovima u Bosni i Hercegovini.

Pet i po tisuća muškaraca, žena i djece, koji se trenutačno nalaze u privremenim prihvatnim centrima u Bihaću i Velikoj Kladuši, žive u napuštenim bivšim tvornicama bez osnovnih uvjeta za život. Ograničeni kapaciteti i resursi, uz političku blokadu i institucionalnu neefikasnost koja je paralizirala zemlju od završetka rata 1995., znače da Bosna i Hercegovina nije pripremljena da pruži zaštitu ili adekvatne životne uvjete za smještaj izbjeglica i migranta. Uvjeti u kampovima su ispod standarda i ljudi s kojima je Amnesty International razgovarao bili su ozbiljno zabrinuti za svoju sigurnost. Mnogi od njih govorili su o neadekvatnoj higijeni i nedostatku tople vode, nedovoljnoj hrani i teško dostupnoj medicinskoj skrbi.

Lokalne vlasti i Europska komisija (EK) su 2018. zabilježile preko 24.000 dolazaka u Bosnu i Hercegovinu što je značajno povećanje u odnosu na prethodnu godinu, kada je u zemlji zabilježeno manje od 800 ljudi. Većina ljudi je stigla iz Pakistana, Irana, Sirije, Afganistana i Iraka, ali i Alžira, Bangladeša i Eritreje. Nakon što je broj dolazaka dostigao vrhunac u ljetnim i jesenskim mjesecima 2018., broj dolazaka tokom zime je donekle umanjen. Vlasti u Bosni i Hercegovini su itekako svjesne da će se broj ljudi koji pokušavaju prijeći u Hrvatsku postupno povećavati svakim toplijim danom ovog proljeća. Kontinuirana – i naizgled koordinirana – odvracanja i kolektivna protjerivanja iz Hrvatske, ali i Slovenije i Italije, u Bosnu i Hercegovinu prijete da zemlju koja se još uvijek oporavlja od razornog sukoba pretvori u novu kriznu točku.

Ovom je izvješću cilj skrenuti pažnju na kršenja ljudskih prava duž zapadnobalkanske rute fokusirajući se na dio rute koji prolazi kroz Bosnu i Hercegovinu, Hrvatsku i Sloveniju. Odvracanja, kolektivna protjerivanja i nasilje na granici o kojima se govori u ovom izvješću nisu samo rezultat neovisne antimigracijske politike ovih zemalja. Naime, oni su isto toliko i posljedica politike EU-a koja ima za cilj smanjenje neregularnih prelazaka granice i zadržavanja ljudi izvan granica EU-a kroz uspostavljanje oštrijih siguronskih mjera na granicama, te tzv. eksternalizaciju migracijskih procesa. Oni također odražavaju sistematske neuspjehe europskoga sustava azila, uključujući nesposobnost zemalja prvog ulaska, poput Grčke i Bugarske, da poboljšaju svoje nedjelotvorne sustave azila ili europskih vlada da se dogovore o reformi Dublinske uredbe koja je fer kako prema tražiteljima azila, tako i zemljama članicama. Ovi neuspjesi potiču upravo ona sekundarna kretanja [iz jedne zemlje EU-a u drugu] koje bi Europska unija željela spriječiti, te u konačnici guraju ljude u pravnu neizvjesnost u jednoj od najsiromašnijih i politički iznimno nestabilnih zemalja u Europi.

Odlučnost nekih država na periferiji EU-a da izbjegnu odgovornost prema osobama koje bježe od ratova, progona i siromaštva, te neuspjeh EU-a da odlučno prozove i zaustavi takvu praksu, predstavljaju strukturnu prijetnju vladavini prava i temeljnim europskim vrijednostima i treba im se jasno suprotstaviti. Ako nas

primjer mađarske nepopustljivosti može čemu podučiti, on pokazuje kako nekontrolirane politike i mjere kojima je cilj potpuno zatvoriti vrata migraciji, kršeći tako međunarodno pravo i pravo EU-a, ne samo dovode do povećanja krijumčarenja i pojave novih i opasnijih ruta, već i do stvaranja bijednih i beznadnih kampova u tranzitnim državama koje ne mogu jamčiti ljudska prava. Takve prakse također prijete da će dalje potkopati sposobnost Europske unije i njenu oprijedjenost da svoje države članice drži odgovornima i njihove politike usklađene sa svojim temeljnim vrijednostima.

Europska unija mora pokazati vođstvo i odlučno pozvati svoje države članice – Hrvatsku, Sloveniju i Italiju – da odmah zaustave kolektivna protjerivanja izbjeglica i migranata i poduzmu mjere za sprječavanje nove humanitarne krize na svom pragu.

KLJUČNE PREPORUKE:

HRVATSKIM VLASTIMA

- Da odmah upute graničnu policiju i lokalnu policiju da prestanu koristiti silu i zastrašivanje kako bi spriječili migrante i izbjeglice da pristupe hrvatskom teritoriju;
- Da brzo, djelotvorno i nepristrasno istraže tvrdnje o prekomjernoj uporabi policijske sile protiv migranata i izbjeglica na njezinim granicama i poduzmu odgovarajuće mjere protiv počinitelja;
- Da zaustave kampanju koja se čini namjerno osmišljenom kako bi ciljala i uznemiravala organizacije koje promiču prava izbjeglica i migranata i njihove aktiviste, te osiguraju sigurno i poticajno okruženje za njihov rad.

VLASTIMA U HRVATSKOJ, SLOVENIJI I ITALIJI

- Da odmah zaustave odvratanje i kolektivna protjerivanja izbjeglica i migranata;
- Da osiguraju da svi tražitelji azila imaju pristup pravičnom i učinkovitom postupku azila, uključujući procjenu zahtjeva za međunarodnu zaštitu na temelju zasluga putem individualiziranog postupka;
- Da se suzdrže od vraćanja osoba u druge zemlje a da im se ne obezbijede nužna ljudska prava i zaštitne mjere te jamstva u slučaju vraćanja koje bi ljude moglo izložiti riziku kršenja ljudskih prava u zemlji u koju bi mogli biti izravno ili neizravno vraćeni.

VLASTIMA U BOSNI I HERCEGOVINI

- Da poduzmu konkretne korake, uključujući traženje dodatne financijske i tehničke pomoći od EU-a i poboljšanje unutarnje koordinacije, kako bi se osigurala bolja pripremljenost zemlje za adekvatan odgovor na potrebe izbjeglica i migranata koji prolaze kroz teritorij Bosne i Hercegovine ili na njemu ostaju, uključujući i tako što će im biti osigurani odgovarajući i siguran smještaj, hrana, sanitarni uvjeti, osnovno obrazovanje, medicinska skrb i pravna pomoć, u skladu sa domaćim i međunarodnim pravom;
- Da preuzmu od Međunarodne organizacije za migracije (IOM) potpunu kontrolu i upravljanje privremenim centrima za prihvatanje izbjeglica i migranata.

EUROPSKOJ UNIJI

- Da odlučno pozove Hrvatsku da odmah zaustavi policijsko nasilje na svojim granicama te da upotrijebi odgovarajuće mjere kako bi osigurala punu usklađenost Hrvatske s međunarodnim pravom i pravom Europske unije;
- Da uspostavi učinkovito praćenje i nadzor kako bi se osiguralo da financiranje koje se pruža Hrvatskoj u svrhu zaštite granica ne potiče ili doprinosi kršenju ljudskih prava;
- Da pruži dodatnu financijsku, logističku i tehničku pomoć Bosni i Hercegovini kako bi se osigurao dostojanstven prihvatanje onih koji dolaze u zemlju..

